

Formele en informele zorg

Kwestie van optellen en aftrekken?

Opzet inleiding

- Ontwikkelingen en beleid in Nederland
- Knelpunten in de zorg en dienstverlening
- Inzichten uit onderzoek en praktijk
- Welke kant kan het op?

Opzet inleiding

- Ontwikkelingen en beleid in Nederland

‘Vermaatschappelijking’

- **Verschuiving** van intramuraal (7/24, integraal voorzieningenaanbod) **naar zelfstandig**, evt. kleinschalig (aanbod ‘naar behoefte’)
- Doel: naast **behoud zelfstandigheid** en **voorkomen hospitalisering** vooral
- **Participatie en integratie**
(= zo gewoon mogelijk meedoen)

Achtergronden

- Ervaringen shell-chocked soldiers in VS/UK (WOI): positieve effecten kleinschalige opvang in wijk
- Opkomst anti-psychiatrie en hippie-cultuur
- Noodzaak kostenbeheersing
- Substitutiebeleid ouderenzorg

Keerpunten in Nederland

- **Drie nota's in 1984**
 - Geestelijke Volksgezondheid
 - Gehandicaptenbeleid
 - Eerstelijnszorg
- **Gemeenschappelijk**: minder intramuraal, meer extramuraal
- en daardoor: deelname aan samenleving
- Daadwerkelijke uitvoering pas **in jaren '90** gerealiseerd, begonnen bij ouderen
 - Flankerend ouderenbeleid, WBO etc. (v.a. 1989)
 - Onder Anderen (ggz, 1992)
 - Buiten de perken (gehandicaptenzorg, 1994)

Er zijn zo van die knelpunten

- Financiering zorg sterk aan **doelgroepen** gekoppeld (categoraal):
- Ouderen zijn **geen** gehandicapten zijn **geen** gekken zijn **geen** debielen
- En dus: substitutie is **geen**
deinstitutionalisering is **geen**
vermaatschappelijking
- Beleids**ontwikkelingen vertraagd**; doelen **gefrustreerd**

Ander knelpunt: beleidstructuur Nederland

- Drie overheidslagen, elk met eigen taken en mogelijkheden
- **Rijk:**
 - **Ziektekostenverzekering** – vooral cure
 - Vaststellen kaders
 - Premie burgers, uitvoering zorgverzekeraars, marktwerking
 - **AWBZ** – vooral care
 - Vaststellen kaders
 - Inning premie via belasting, uitvoering zorgaanbieders, quasi-markt
- **Gemeente:**
 - Voor 2007
 - Welzijnswet – algemene voorzieningen
 - Wvg – woningaanpassing en vervoer mensen met beperkingen
 - **Na 2007**
 - **Wmo** - algemeen én voor mensen met beperkingen

Prestatievelden WMO

- Bevorderen sociale samenhang en leefbaarheid
- Preventieve ondersteuning jongeren
- Informatie, advies, clientondersteuning
- Ondersteunen mantelzorgers en vrijwilligers
- Bevorderen deelname maatschappelijk verkeer mensen met beperkingen
- Verlenen voorzieningen mensen beperkingen tbv deelname maatschappelijk verkeer
- Bieden maatschappelijke opvang
- Openbare geestelijke gezondheidszorg
- Verslavingszorg

Prestatievelden WMO

- Bevorderen sociale samenhang en leefbaarheid
- Preventieve ondersteuning jongeren
- Informatie, advies, clientondersteuning
- Ondersteunen mantelzorgers en vrijwilligers
- Bevorderen deelname maatschappelijk verkeer mensen met beperkingen
- Verlenen voorzieningen mensen beperkingen tbv deelname maatschappelijk verkeer
- Bieden maatschappelijke opvang
- Openbare geestelijke gezondheidszorg
- Verslavingszorg

Redeneerketen WMO t.a.v. maatschappelijke doelen

Grotere redzaamheid leidt tot meer participatie

Meer participatie leidt tot meer inzet voor samenleving, i.c.
meer sociale samenhang

Meer sociale samenhang leidt tot meer bereidheid onderling
hulpbetoon i.c. behoud of herstel redzaamheid

(Door meer sociale samenhang lagere kosten zorgsector)

Een wet in ontwikkeling..... (?)

- Vrijwel elk jaar een **wijziging**
- 2010: **Welzijn Nieuwe Stijl** (stimuleringsprogramma voor welzijnssector;
 - acht bakens (w.o. “formeel en informeel zorg in optimale verhouding”)
- **Pakketmaatregelen** Awbz – ‘verdwijntruc’ mensen met **lichte** beperkingen
- Aankondiging transitie: uitbreiding Wmo met **extramurale begeleiding** en **persoonlijke verzorging**

Opzet inleiding

- **Knelpunten** in de zorg en dienstverlening

Een verzorgingsstaat is een sociaal systeem waarin de **staat primaire verantwoordelijkheid** draagt voor het welzijn van zijn burgers, zoals in kwesties van **gezondheidszorg, onderwijs, werkgelegenheid en sociale zekerheid**

Nederland

- **Mengvorm** sociaal-democratisch en corporatistisch
 - Algemene toegankelijkheid
 - Grote rol overheid
 - Naast grote rol sociale partners (poldermodel)

Grondslagen wetgeving zorg en welzijn

- Algemene toegankelijkheid
- Collectief gefinancierde voorzieningen
- Gelijkberechtiging
- Overheid verantwoordelijk

Tendensen in samenleving

- **Liberalisering** - minder overheidsbemoeienis
- **Individualisering** – geen deel meer van collectieven
- En dus ook: **maatwerk**
- **Keuzevrijheid** - ook in zorg endienstverlening

Consequenties in wet-en regelgeving

- **Verschuiving** van **collectief** aanbod naar **individuele** arrangementen
- Introductie (gecontroleerde) **marktwerking**
- **Verschuiving** verantwoordelijkheid **overheid** naar **burger**

Nederland

- **Mengvorm** sociaal-democratisch en corporatistisch
 - Algemene toegankelijkheid
 - Grote rol overheid
 - Naast grote rol sociale partners (poldermodel)
- Groei naar **liberaal model**
 - Vermindering algemene toegankelijkheid
 - Grote invloed marktwerking

Wetgeving in Nederland

- **Zorgverzekeringswet**
 - Maximalisering **markt** (zorgverzekeraars)
 - **Nominale** premie (restitutie achteraf)
 - **Eigen risico**
 - Verplichting tot verzekering
- **AWBZ** (Algemene wet bijzondere ziektekosten)
 - **Beperking** toegankelijkheid
 - Uitvoerders/aanbieders **risicodragend**
 - **Verplichte bijdrage** via belasting
 - **Eigen bijdrage** bij gebruik
- **Wmo** (Wet maatschappelijke ondersteuning)
 - Beleidsvrijheid gemeenten (maar budget begrensd....)
 - Verantwoordelijkheidsladder
 - ‘**Compensatie**beginsel’
 - Eigen bijdragen

Conclusies rond beleid

- **Liberale** verzorgingsstaat: minder collectieve middelen, minder **collectief aanbod**
- **Risico's afwenteling:**
 - 1) markt en lokale overheden
 - 2) formele en informele steunstructuren

Conclusies rond beleid

- **Liberaal** verzorgingsstaat: minder collectieve middelen, minder **collectief aanbod**
- **Risico's afwenteling:**

2) formele en informele steunstructuren

Demografie: **afname beroepsbevolking**, ook in zorg- en dienstverlening

Opzet inleiding

- Inzichten uit **onderzoek en praktijk**

De zorgzame burger

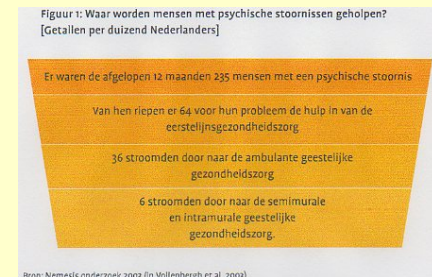

25 + jaar onderzoek leert:

- Ongeveer **2,5 miljoen** Nederlanders verleent mantelzorg
- De omvang van de mantelzorg is ongeveer **5 keer** die van de professionele thuiszorg
- Gemiddeld duren mantelzorgperioden meer dan **vijf jaar en helpt men 22** uur per week
- Belangrijkste motieven: **liefde en vanzelfsprekendheid**

Wat je niet ziet....

- Van de mensen met (ernstige) lichamelijke beperkingen krijgt bijna de helft geen hulp; **een kwart krijgt alleen informele hulp**. Nog geen 10% heeft behoefte aan het aanbod van de maatschappelijke dienstverlening.
- Van mensen met **psychiatrische problemen** doet ca een kwart beroep op professionele hulp
- Bij mensen met een verstandelijke beperking voorziet het **persoonlijk netwerk** in de **helft van de hulpbehoefte**.

Verschillende mantelzorgers

	Ouderen/chronisch zieken	Psychiatrische problematiek	Verstandelijke beperking
aandeel	78%	15%	7%
Wie wordt verzorgd	Ouder, partner	Ouder, partner	Kind, brusje
Hoeveel uur per week	20	20	26
Hoe lang	5,1 jaar	5, 3 jaar	11,9 jaar
Matig tot ernstig belast	46%	59%	48%

Verschillende mantelzorgers

	Ouderen/chronisch zieken	Psychiatrische problematiek	Verstandelijke beperking
aandeel	78%	15%	7%
Wie wordt verzorgd	Ouder, partner	Ouder, partner	Kind, brusje
Hoeveel uur per week	20	20	26
Hoe lang	5,1 jaar	5, 3 jaar	11,9 jaar
Matig tot ernstig belast	46%	59%	48%

Oorzaken overbelasting

- Gedragsproblemen verzorgde
- Gebrek aan ondersteuning informele circuit
- Gebrekkige samenwerking/afstemming professionele dienstverlening

Oorzaken overbelasting

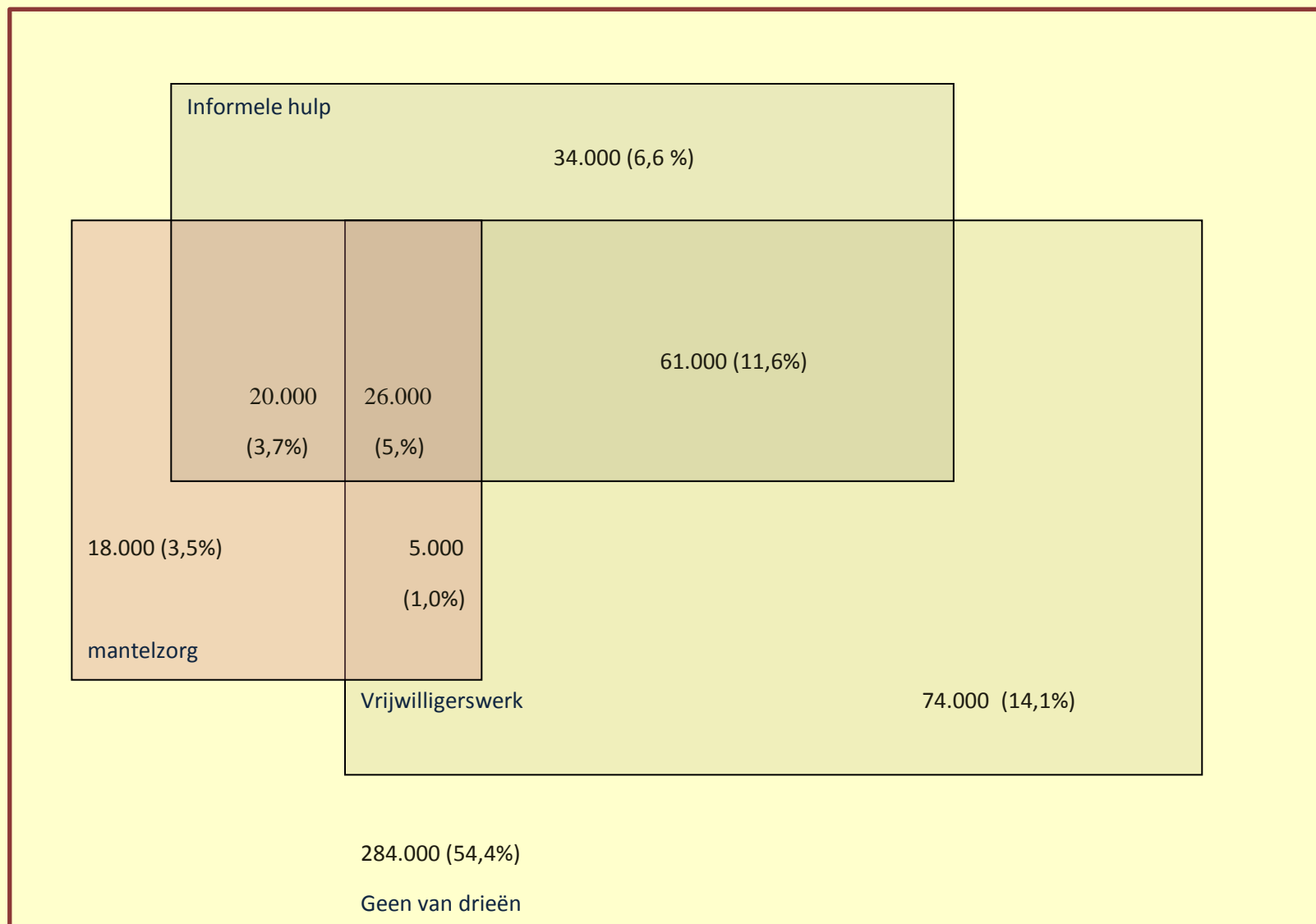
- Gedragsproblemen verzorgde
- **Gebrek aan ondersteuning informele circuit**
- **Gebrekkige samenwerking/afstemming professionele dienstverlening**

En dan nog eens dit:

- 6% van de bevolking is actief in **vrijwilligerswerk** op het terrein van de zorg
- Meer dan 2% van de mensen met lichamelijke beperkingen krijgt (**naast mantelzorg en professionele hulp**) **hulp van vrijwilligers**.
- **25 tot 30%** van de mensen helpt iemand uit omgeving (niet familie of vrienden) met psychische problemen (**huishoudelijke hulp**, administratie, sociale activiteiten)
- In diverse welzijnssectoren is het aantal **vrijwilligers - uren minstens gelijk aan dat van professionele krachten**; op het terrein van 'zorg' (veel) groter
- Niet alleen vraag naar maar ook aanbod aan maatjes en buddy –projecten groeit nog steeds
- '**Aanbodverlegenheid**' minstens zo grote rem op onderlinge hulpverlening als 'vraagverlegenheid'

Wat doet een Rotterdammer zoal?

En nog wat feitjes

- 17 % alleen in eigen wijk, 24% zowel in eigen wijk als er buiten, 57% buiten de eigen wijk
- Desgevraagd wil ruime meerderheid (ook) best vrijwilligerswerk in eigen wijk gaan doen.
- In zorg vooral vrouwen, andere vormen van vrijwilligerswerk evenveel mannen als vrouwen
- Jongeren en lager opgeleiden doen relatief minder (geldt voor alle soorten onbetaalde arbeid)

Deelname informele arbeid naar etnische achtergrond

	Vrijwilligerswerk (breed)	Informele zorg
Autochtonen	38	65
Turken	6	38
Marokkanen	5	50
Surinamers	17	56
Antillianen	10	40

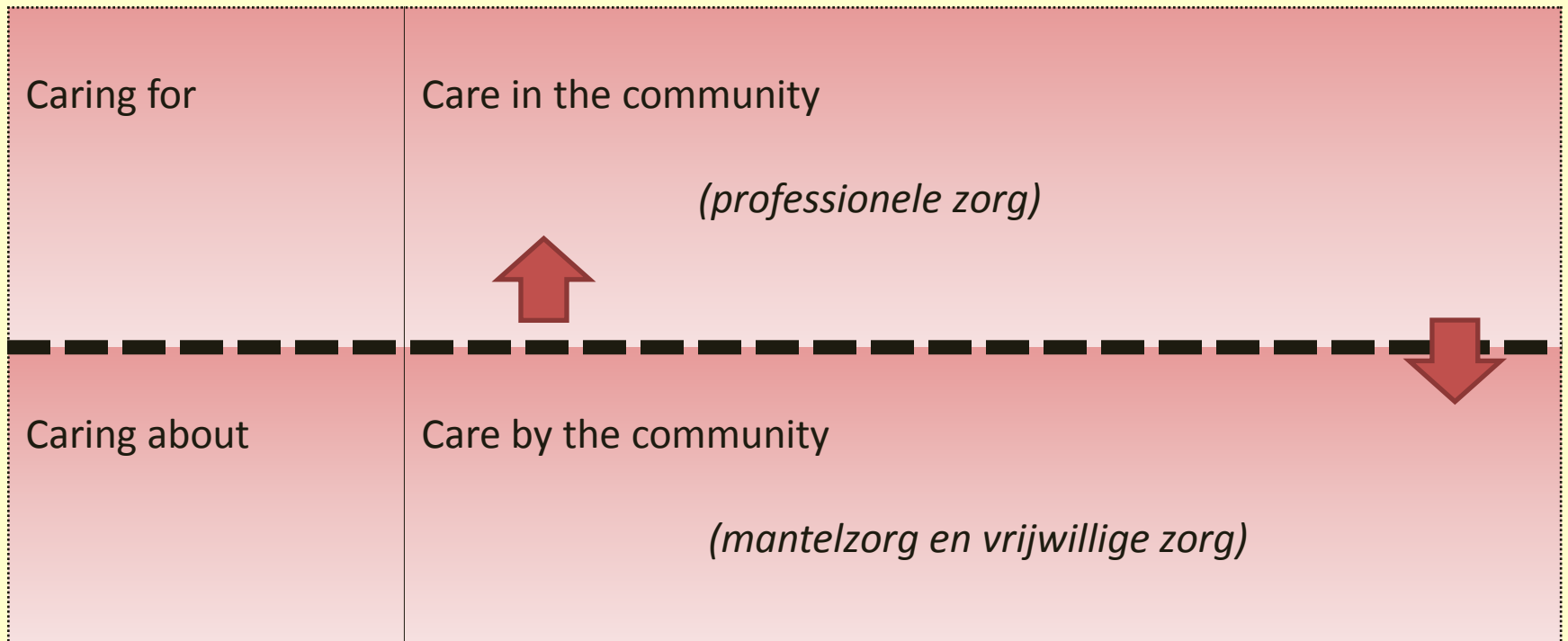
Opzet inleiding

- Welke kant kan het op?

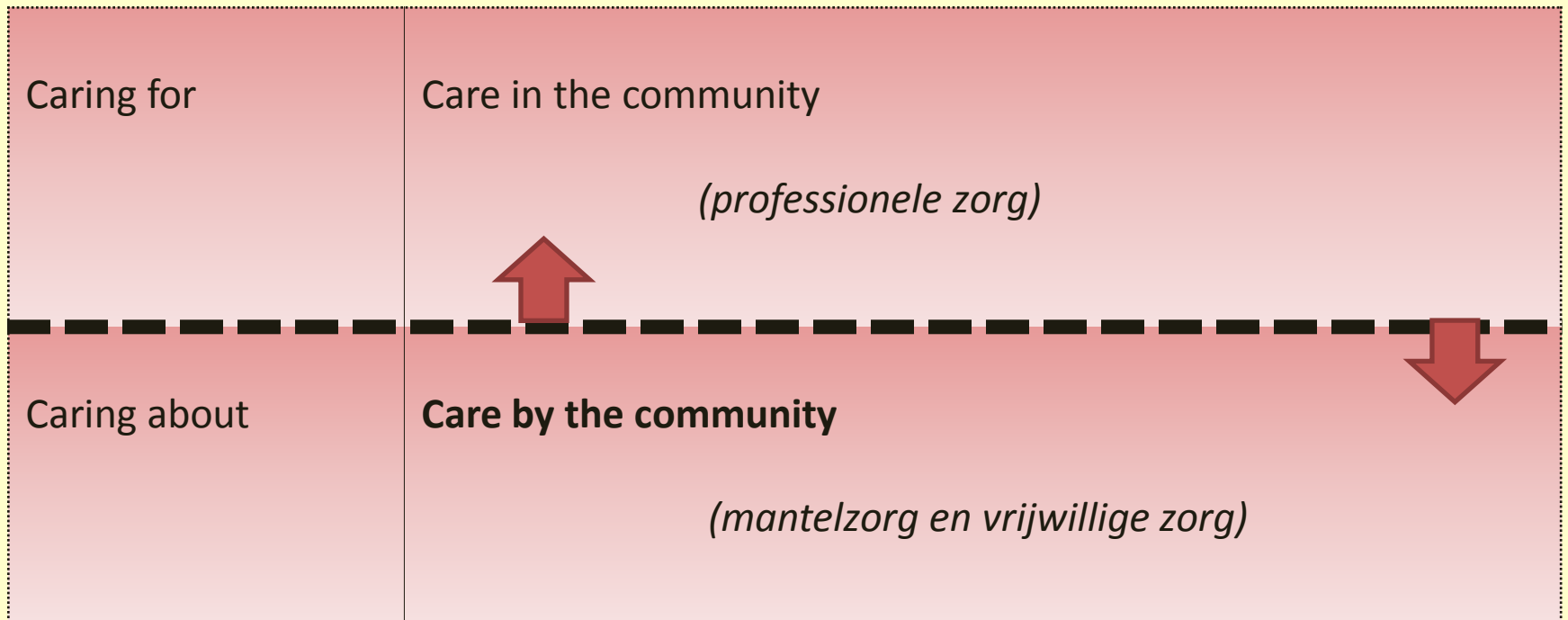
'Community care'

Caring for	Care in the community <i>(professionele zorg)</i>
Caring about	Care by the community <i>(mantelzorg en vrijwillige zorg)</i>

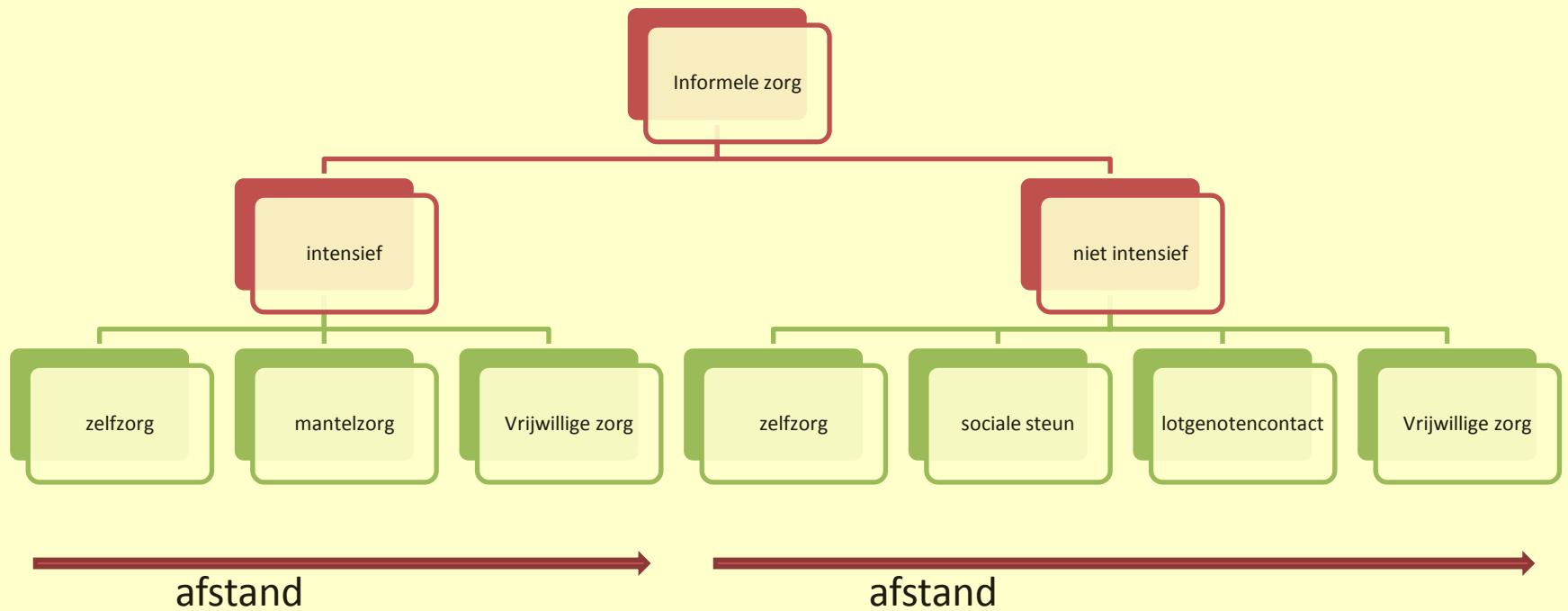
'Community care'

'Community care'

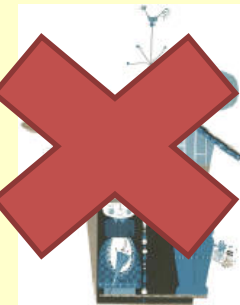

Vormen van informele zorg

Wat kan professional leren?

- Zelfzorg en **zelfhulp**
 - weten wat **bestaat** en durven **verwijzen**
- **Mantelzorg**
 - (h)erkennen en samenwerken
- **Netwerk**versterking
 - (h)erkennen, ontwikkelen en ondersteunen
- **Sociale inclusie**
 - actief **exploreren** en ondersteunen **aanbod**

Wat kan professional leren?

- Zelfzorg en **zelfhulp**
 - weten wat **bestaat** en durven **verwijzen**
- **Mantelzorg**
 - (h)erkennen en samenwerken
- **Netwerkversterking**
 - (h)erkennen, ontwikkelen en ondersteunen
- **Sociale inclusie**
 - actief **exploreren** en ondersteunen **aanbod**

Dank voor uw aandacht

